

MAZOWIECKIE
CENTRUM POLITYKI
SPOŁECZNEJ

25^{lat} **Mazowsze**

„Kierowanie do domu pomocy społecznej. Rozliczanie pobytu w DPS”

Warszawa 19 września 2023 r.

Prowadząca: Justyna Jarosińska

DPS - jednostka organizacyjna pomocy społecznej

ROZDZIAŁ 2 Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy DPS społecznej

ART. 54. 1. OSOBIE WYMAGAJĄCEJ CAŁODOBOWEJ OPIEKI Z POWODU WIEKU, CHOROBY LUB NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI, NIEMOGĄCEJ SAMODZIELNIE FUNKCJONOWAĆ W CODZIENNYM ŻYCIU, KTÓREJ NIE MOŻNA ZAPEWNIĆ NIEZBĘDNEJ POMOCY W FORMIE USŁUG OPIEKUŃCZYCH, PRZYSŁUGUJE PRAWO DO UMIESZCZENIA W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ.

---

2. Osobę, o której mowa w ust. 1, kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu, zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej, z zastrzeżeniem ust. 2a, chyba że okoliczności sprawy wskazują inaczej, po uzyskaniu zgody tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego na umieszczenie w domu pomocy społecznej.

2a. W przypadku gdy przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej danego typu zlokalizowanym najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej wynosi ponad 3 miesiące, osobę, o której mowa w ust. 1, kieruje się na jej wniosek do domu pomocy społecznej tego samego typu zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej, w którym przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie jest krótszy niż 3 miesiące.

3. Osoba wymagająca wzmożonej opieki medycznej kierowana jest na podstawie art. 33a ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1285, 1292, 1559, 1773, 1834 i 1981) do zakładu opiekuńczo-leczniczego lub pielęgnacyjno-opiekuńczego.

4. W przypadku gdy osoba bezwzględnie wymagająca pomocy lub jej przedstawiciel ustawowy nie wyrażają zgody na umieszczenie w domu pomocy społecznej lub po umieszczeniu wycofają swoją zgodę, ośrodek pomocy społecznej, centrum usług społecznych, o którym mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, lub dom pomocy społecznej są obowiązane do zawiadomienia o tym właściwego sądu, a jeżeli osoba taka nie ma przedstawiciela ustawowego lub opiekuna – prokuratora.

Art. 54a.

1. W szczególnie uzasadnionych przypadkach, gdy przesłanki skierowania do domu pomocy społecznej spełniają jednocześnie osoby pozostające w związku małżeńskim lub rodzic z pełnoletnim dzieckiem, osoby te można skierować do jednego domu pomocy społecznej pomimo zakwalifikowania każdej z tych osób do różnych typów domów pomocy społecznej.
2. Kierowanie do odpowiedniego domu pomocy społecznej w sytuacji, o której mowa w ust. 1, uwzględnia konieczność zapewnienia właściwej opieki osobie wymagającej bardziej specjalistycznych usług.
3. Przepisy ust. 1 i 2 mogą mieć zastosowanie również w przypadku, gdy jedna z osób jest już mieszkańcem domu pomocy społecznej.

Art. 55.

1. Dom pomocy społecznej świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających, zwanych dalej „mieszkańcami domu”.
2. Organizacja domu pomocy społecznej, zakres i poziom usług świadczonych przez dom uwzględnia w szczególności wolność, intymność, godność i poczucie bezpieczeństwa mieszkańców domu oraz stopień ich fizycznej i psychicznej sprawności.

2a. Dom pomocy społecznej może określić zasady zgłaszania przez mieszkańców domu personelowi tego domu wyjść poza jego teren. 2b. W przypadku gdy brak opieki zagraża życiu lub poważnie zagraża zdrowiu mieszkańca domu będącego osobą z zaburzeniami psychicznymi, dyrektor lub kierownik tego domu może ograniczyć możliwość samodzielnego opuszczania przez tego mieszkańca terenu domu pomocy społecznej na podstawie zaświadczenia lekarza wydanego na czas oznaczony, nie dłuższy niż 6 miesięcy, wskazującego zasadność takiego ograniczenia.

2c. Ograniczenie może być wydane na czas oznaczony wskazany w zaświadczeniu lekarza, nie dłuższy niż 6 miesięcy.

2d. Ograniczenie jest wydawane w formie pisemnej i zawiera wskazanie osoby, której to ograniczenie dotyczy, okresu, na jaki jest wydane, uzasadnienie ograniczenia oraz pouczenie o prawie do złożenia wniosku o uchylenie ograniczenia do sądu opiekuńczego, w którego okręgu znajduje się dom pomocy społecznej.

2e. Ograniczenie doręcza się mieszkańcowi domu, a gdy jest on osobą ubezwłasnowolnioną całkowicie, również jego przedstawicielowi ustawowemu. Doręczając ograniczenie, dyrektor lub kierownik domu pomocy społecznej poucza mieszkańca domu o prawie do złożenia wniosku o uchylenie ograniczenia.

2f. Informację o ograniczeniu dyrektor lub kierownik domu pomocy społecznej przesyła do sądu opiekuńczego, w którego okręgu znajduje się ten dom, w terminie 3 dni od dnia doręczenia ograniczenia mieszkańcowi domu.

2g. Mieszkaniec domu, w tym również mieszkaniec ubezwłasnowolniony, jego przedstawiciel ustawowy, małżonek, krewny w linii prostej, rodzeństwo oraz osoba sprawująca nad nim faktyczną opiekę mogą wystąpić do sądu opiekuńczego, w którego okręgu znajduje się dom pomocy społecznej, z wnioskiem o uchylenie ograniczenia.

2h. W sprawach określonych w ust. 2d sąd opiekuńczy orzeka niezwłocznie po przeprowadzeniu rozprawy. Rozprawa powinna się odbyć nie później niż w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku o uchylenie ograniczenia.

2i. Za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie w zakresie ograniczenia możliwości samodzielnego opuszczania terenu domu pomocy społecznej przez jego mieszkańca odpowiedzialność ponosi podmiot prowadzący dom pomocy społecznej lub, w przypadku domu pomocy społecznej prowadzonego na zlecenie, odpowiedzialność solidarną ponoszą jednostka samorządu terytorialnego oraz podmiot prowadzący dom pomocy społecznej na jej zlecenie.

3. Dom pomocy społecznej może również świadczyć usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób w nim niezamieszkujących.

Art. 56. Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na następujące typy domów, dla:

- 1) osób w podeszłym wieku;
- 2) osób przewlekle somatycznie chorych;
- 3) osób przewlekle psychicznie chorych;
- 4) dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie;
- 5) dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie;
- 6) osób niepełnosprawnych fizycznie;
- 7) osób uzależnionych od alkoholu.

Art. 56a.

1. Dom pomocy społecznej może być prowadzony w jednym budynku łącznie dla:

- 1) osób w podeszłym wieku oraz osób przewlekle somatycznie chorych;
- 2) osób przewlekle somatycznie chorych oraz osób niepełnosprawnych fizycznie;
- 3) osób w podeszłym wieku oraz osób niepełnosprawnych fizycznie;
- 4) osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie oraz dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie.

-
2. Typy domów pomocy społecznej mogą być łączone w inny sposób niż określony w ust. 1, pod warunkiem usytuowania każdego z nich w odrębnym budynku.
  3. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 i 2, dom pomocy społecznej świadczy usługi na poziomie obowiązującego standardu odpowiednio dla każdego typu domu.

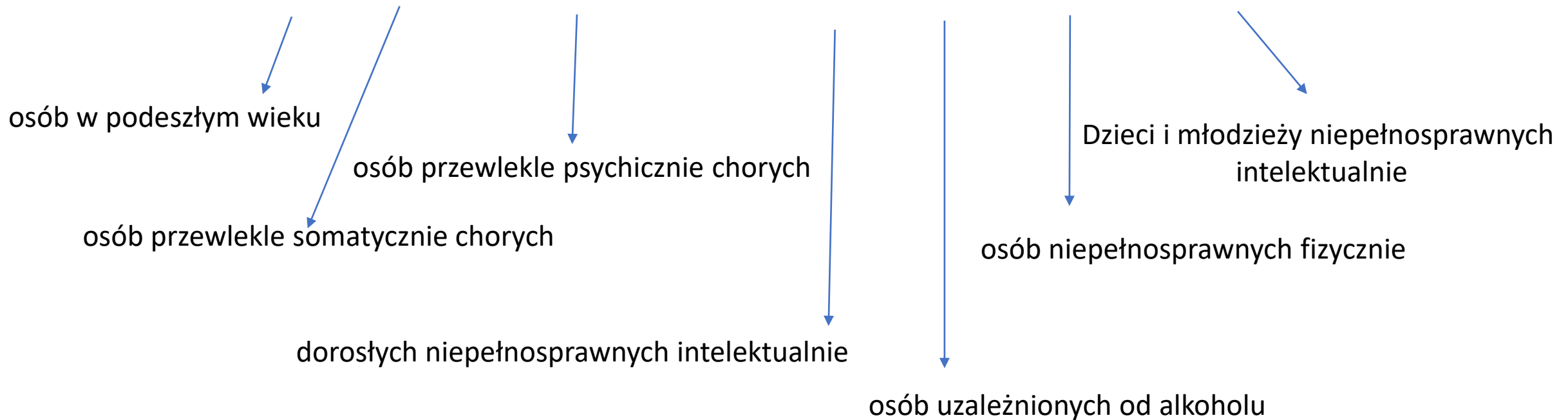
Art. 57. 1. Domy pomocy społecznej mogą prowadzić, po uzyskaniu zezwolenia wojewody:

- 1) jednostki samorządu terytorialnego;
- 2) Kościół Katolicki, inne kościoły, związki wyznaniowe oraz organizacje społeczne, fundacje i stowarzyszenia;
- 3) inne osoby prawne;
- 4) osoby fizyczne.

Dom pomocy społecznej jest jednostką organizacyjną pomocy społecznej, która świadczy, na poziomie obowiązującego standardu, usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne osobom wymagającym całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności.

Domy, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na domy dla:

PROCEDURA UMIESZCZENIA W DPS

na wniosek osoby zainteresowanej (zwany też dobrowolnym, tj. za jej wyraźną zgodą), uregulowany został w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j.: Dz. U. z 2019 r., poz. 1507 z późn. zm.) oraz rozporządzeniach wykonawczych do ustawy

na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego (zwany też przymusowym, albowiem umieszczenie odbywa się bez zgody osoby umieszczanej), w oparciu o przepisy zawarte w ustawie z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (t.j.: Dz. U. z 2018 r., poz. 1878 z późn. zm.).

TRYB DOBROWOLNY

Podstawą wszczęcia postępowania o umieszczenie w domu pomocy społecznej **jest wniosek osoby skierowany do ośrodka pomocy społecznej**, właściwego według miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się o skierowanie (art. 101 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej).

Art. 101. 1. Właściwość miejscową gminy ustala się według miejsca zamieszkania osoby ubiegającej się o świadczenie.

W przypadku osoby bezdomnej stosuję się regułę wynikającą z art. 101 ust. 2 ustawy, w myśl której, właściwą miejscowo jest gmina ostatniego miejsca zameldowania tej osoby na pobyt stały.

1. Należy wskazać w tym miejscu, że w przypadku skierowania do DPS, nie znajduje zastosowania norma wynikająca z art. 101 ust. 3 ustawy o pomocy społecznej – tj. udzielanie pomocy w miejscu aktualnego pobytu osoby, albowiem w myśl kolejnego ust. 4 w art. 101, określone zostało wprost, że norma powyższa dotyczy świadczeń, o których mowa w art. 37–42 i 47–50 ustawy o pomocy społecznej, czyli nie obejmuje skierowania do DPS z uwagi na to, że świadczenie to opisuje art. 54 ustawy.

Wniosek osoby zainteresowanej wpływa **na ogólnych zasadach** wynikających z art. 106 i 107 ustawy o pomocy społecznej z uwzględnieniem art. 107 w zakresie wywiadu środowiskowego. Ze strony ośrodka pomocy społecznej podejmowane są działania zmierzające do ustalenia sytuacji osobistej, zdrowotnej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej w celu ustalenia wystąpienia przesłanek umieszczenia w DPS, określonych w art. 54 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej.

Art. 107.

1. Rodzinny wywiad środowiskowy przeprowadza się u osób i rodzin korzystających lub ubiegających się o świadczenia z pomocy społecznej w celu ustalenia ich sytuacji osobistej, rodzinnej, dochodowej i majątkowej oraz u osób, o których mowa w art. 103.

3. Rodzinny wywiad środowiskowy przeprowadza **pracownik socjalny**, również na potrzeby jednostki organizacyjnej pomocy społecznej z terenu innej gminy, po okazaniu legitymacji pracownika socjalnego.

3a. Przy przeprowadzaniu rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz świadczeniu pracy socjalnej w środowisku może uczestniczyć drugi pracownik socjalny. Rodzinny wywiad środowiskowy oraz świadczenie pracy socjalnej w środowisku może się odbywać w asyście funkcjonariusza Policji.

4a. Niewyrażenie zgody na przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego przez osoby lub rodziny ubiegające się o świadczenia z pomocy społecznej lub na jego aktualizację przez osoby lub rodziny korzystające ze świadczeń z pomocy społecznej stanowi podstawę do odmowy przyznania świadczenia, uchYLENIA decyzji o przyznaniu świadczenia lub wstrzymania świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej.

5. Pracownik socjalny przeprowadzający rodzinny wywiad środowiskowy może domagać się od osoby lub rodziny ubiegającej się o pomoc złożenia oświadczenia o dochodach i stanie majątkowym. Odmowa złożenia oświadczenia jest podstawą wydania decyzji o odmowie przyznania świadczenia.

Prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej przysługuje osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych.

Obowiązek skierowania osoby do domu opieki społecznej określonego typu powstaje bowiem dopiero wtedy, gdy po stronie osoby zainteresowanej zaistnieją wszystkie przesłanki warunkujące powstanie prawa do tego rodzaju świadczenia pomocy społecznej.

W świetle art. 54 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej powstanie prawa do umieszczenia w domu pomocy społecznej uwarunkowane jest przede wszystkim **ustaleniem, że dana osoba wymaga całodobowej opieki** (z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności), nie może samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu i potrzeba takiej opieki nie może być zapewniona w formie usług opiekuńczych. Tak więc warunkiem skierowania do domu pomocy społecznej jest ustalenie, że osoba ubiegająca się o takie skierowanie z powodu wieku, choroby, **niepełnosprawności nie może samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu**. Ponadto organ winien dążyć również do ustalenia, czy możliwe jest efektywne wsparcie osób z najbliższego otoczenia wnioskodawcy.

Ustalenia powyższych okoliczności dokonuje się w drodze czynności pracownika socjalnego, jaką jest przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego (art. 107 ust. 1 ustawy), albowiem przyznanie świadczenia z pomocy społecznej, w tym i DPS, musi być nim poprzedzone (art. 106 ust. 4 ustawy). Niewyrażenie zgody na przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego przez osoby ubiegające się o świadczenia z pomocy społecznej **stanowi podstawę do odmowy przyznania świadczenia** (art. 107 ust. 4a ustawy).

Zgodnie z § 8 ust. 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 sierpnia 2012 r. w sprawie domów pomocy społecznej (tj.: Dz. U. z 2018 r., poz. 734), **do wniosku o skierowanie do DPS dołącza się odpowiednio:**

- decyzję o przyznaniu osobie ubiegającej się zasiłku stałego oraz pisemną zgodę osoby ubiegającej się lub jej przedstawiciela ustawowego na ponoszenie opłaty za pobyt w domu;
- decyzję organu emerytalno-rentowego ustalającego wysokość emerytury lub renty
- pisemną zgodę na ponoszenie opłaty i na jej potrącanie przez właściwy organ emerytalno-rentowy ze świadczenia emerytalnego lub rentowego, zgodnie z odrębnymi przepisami;
- oświadczenia o wysokości dochodu osoby ubiegającej się, małżonka, zstępnych przed wstępnymi zobowiązanymi do ponoszenia opłaty, oświadczenie o wysokości dochodu osoby małoletniej, w przypadku gdy opłatę będzie ponosić przedstawiciel ustawowy;

- zaświadczenie, o którym mowa w art. 22 ustawy z dnia 24 stycznia 1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (t.j.: Dz. U. z 2018 r. poz. 276);
- pisemną zgodę osoby ubiegającej się lub przedstawiciela ustawowego na potrącanie z zasiłku stałego opłaty za pobyt w domu – w przypadku wyrażenia takiej zgody;
- pisemną zgodę ośrodka pomocy społecznej na potrącanie z zasiłku stałego osoby ubiegającej się opłaty za pobyt w domu – w przypadku skierowania do domu ponadgminnego;
- postanowienie sądu opiekuńczego w przedmiocie udzielenia zezwolenia na skierowanie do domu pomocy społecznej – w przypadku osób ubezwłasnowolnionych całkowicie oraz małoletnich.

Jeżeli przeprowadzone postępowanie **wykazało zasadność wniosku osoby zainteresowanej** w świetle art. 54 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej – wydawana jest **decyzja o skierowaniu do domu pomocy społecznej**. Osoba ubiegająca się jest kierowana do domu na czas nieokreślony, chyba że wystąpi ona z wnioskiem o skierowanie do domu na czas określony.

Osobę zainteresowaną kieruje się do domu pomocy społecznej odpowiedniego typu (określonego w art. 56 ustawy), zlokalizowanego **jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej**, przy czym w przypadku gdy przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie w domu pomocy społecznej danego typu zlokalizowanym najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej wynosi ponad 3 miesiące, osobę kieruje się na jej wniosek do domu pomocy społecznej tego samego typu zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania osoby kierowanej, w którym przewidywany termin oczekiwania na umieszczenie jest krótszy niż 3 miesiące.

Po wydaniu decyzji o skierowaniu do DPS wydawana jest decyzja o umieszczeniu w DPS przez organ gminy prowadzącej dom pomocy społecznej lub starostę powiatu prowadzącego dom pomocy społecznej. Przed przyjęciem osoby do domu pracownik socjalny tego domu ustala jej aktualną sytuację w miejscu zamieszkania lub pobytu, która stanowi podstawę indywidualnego planu wsparcia po przyjęciu tej osoby do domu. Pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca. **Obowiązani do wnoszenia opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej są w kolejności:**

mieszkaniec domu, a w przypadku osób małoletnich
– przedstawiciel ustawy

małżonek, zstępni przed wstępnymi,

gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej.

Mieszkaniec domu obowiązany jest jedynie do wnoszenia opłaty w wysokości 70% swojego dochodu. W sytuacji gdy mieszkaniec nie jest w stanie ponieść całości kosztów pobytu w placówce, obowiązek wnoszenia opłat spoczywa po pierwsze na małżonku, w następnej kolejności na zstępnych, dalej zaś na wstępnych, a na końcu – na gminie, przy czym, w przypadku niewywiązywania się małżonka, zstępnych oraz wstępnych z obowiązku opłaty za pobyt w domu pomocy społecznej opłaty te zastępczo wnosi gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej. Gminie w takiej sytuacji przysługuje jednak prawo dochodzenia zwrotu poniesionych na ten cel wydatków.

Przed przystąpieniem do dochodzenia przez gminę zwrotu poniesionych wydatków, na podstawie art. 103 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej, kierownik ośrodka pomocy społecznej winien w pierwszej kolejności ustalić w drodze umowy z małżonkiem, zstępnymi przed wstępnymi mieszkańca domu – wysokość wnoszonej przez nich opłaty za pobyt tego mieszkańca w domu pomocy społecznej. Oznacza to, że partycypacja rodziny w kosztach pobytu mieszkańca DPS winna zostać ustalona w umowie (na tym etapie wydanie decyzji administracyjnej jest niedopuszczalne) – wynika to bowiem wprost z treści art. 61 ust. 2 pkt 2 ustawy o pomocy społecznej (dodatkowo należy wskazać, że przepis ten uzależnia obowiązki małżonka oraz krewnych od ich sytuacji dochodowej – 300% kryterium). Dopiero przy negatywnej postawie osób zobowiązanych do wnoszenia opłat za pobyt w domu pomocy społecznej ich członka rodziny, przejawiającej się udokumentowaną odmową podpisania umowy, o której mowa w art. 103 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej, organ pomocy społecznej powinien wydać decyzję administracyjną, w której zostanie określona wysokość opłaty za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej wniesionej zastępczo przez gminę oraz osoba zobowiązana do zwrotu należności.

Zgodnie bowiem z przepisem art. 61 ust. 2d ustawy o pomocy społecznej, w przypadku odmowy przez osoby, o których mowa w art. 61 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy, zawarcia umowy, o której mowa w art. 103 ust. 2 ww. ustawy, wysokość ich opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej ustala w drodze decyzji organ gminy właściwej zgodnie z art. 59 ust. 1 ww. ustawy, z uwzględnieniem ograniczeń, o których mowa w art. 61 ust. 2 pkt 2 i art. 103 ust. 2 ustawy. Zgodnie z przepisem art. 61 ust. 2e ustawy o pomocy społecznej, w przypadku odmowy przez osoby, o których mowa w art. 61 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy, zawarcia umowy, o której mowa w art. 103 ust. 2, oraz niewyrażenia zgody na przeprowadzenie rodzinnego wywiadu środowiskowego, wysokość ich opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej ustala, w drodze decyzji, organ gminy właściwej, zgodnie z art. 59 ust. 1 ww. ustawy, w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej a opłatą wnoszoną przez mieszkańca domu i opłatami wnoszonymi przez inne osoby obowiązane, o których mowa w art. 61 ust. 1 pkt 2 ww. ustawy.

Należy wskazać w tym miejscu, że zgodnie z przepisem art. 61 ust. 2f ustawy o pomocy społecznej, wysokość opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej, o której mowa w art. 61 ust. 2e ww. ustawy, ustala się proporcjonalnie do liczby osób obowiązanych do jej wnoszenia. Do tego należy dodać, że w przypadku niewywiązywania się osób, o których mowa w art. 61 ust. 2 pkt 1 i 2 oraz art. 61 ust. 2a ustawy o pomocy społecznej, z obowiązku opłaty za pobyt mieszkańca domu w domu pomocy społecznej, ustalonego w decyzji lub umowie, o której mowa w art. 103 ust. 2 ww. ustawy, opłaty te zastępczo wnosi gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej. Natomiast wydatki gminy podlegają ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji.

TRYB PRZYMUSOWY

W przypadku gdy do domu kieruje się osobę na podstawie orzeczenia sądu (tryb przymusowy), wydanie decyzji o skierowaniu do domu nie wymaga przedłożenia dokumentów. Dokumenty te powinny zostać skompletowane w terminie nieprzekraczającym trzech miesięcy od dnia wydania decyzji o skierowaniu do domu. Dokumenty kompletuje właściwy ośrodek pomocy społecznej.

Osoba, która wskutek choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i nie ma możliwości korzystania z opieki innych osób oraz potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymaga leczenia szpitalnego, może być za jej zgodą lub zgodą jej przedstawiciela ustawowego przyjęta do domu pomocy społecznej.

Przyjęcie do domu pomocy społecznej osoby bez jej zgody, a za zgodą jej przedstawiciela ustawowego wymaga orzeczenia sądu opiekuńczego o przyjęciu do takiej placówki.

Jeżeli osoba taka lub jej przedstawiciel ustawowy nie wyrażają zgody na przyjęcie jej do domu pomocy społecznej, a brak opieki zagraża życiu tej osoby, organ do spraw pomocy społecznej może wystąpić do sądu opiekuńczego miejsca zamieszkania tej osoby z wnioskiem o przyjęcie do domu pomocy społecznej bez jej zgody.

Z takim wnioskiem może wystąpić również kierownik szpitala psychiatrycznego, jeżeli przebywająca w nim osoba jest niezdolna do samodzielnego zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych, a potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, natomiast nie wymaga dalszego leczenia w tym szpitalu.

Osoba przyjęta do domu pomocy społecznej bez swojej zgody, jej przedstawiciel ustawowy, małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo oraz osoba sprawująca nad nią faktyczną opiekę - mogą występować do sądu opiekuńczego o zmianę orzeczenia o przyjęciu do domu pomocy społecznej.

Z wnioskiem takim może także wystąpić kierownik domu pomocy społecznej, jeżeli uzna, że zmieniły się okoliczności uzasadniające orzeczenie o przyjęciu tej osoby do domu pomocy społecznej bez jej zgody.

W przypadku gdy osoba **nie wyraża zgody** na dalsze przebywanie w domu pomocy społecznej i nie została do niego przyjęta na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego o przyjęciu do domu pomocy społecznej, osoba ta, jej przedstawiciel ustawowy, małżonek, krewni w linii prostej, rodzeństwo, osoba sprawująca nad nią faktyczną opiekę lub kierownik domu pomocy społecznej mogą wystąpić do sądu opiekuńczego z wnioskiem o zniesienie obowiązku przebywania w domu pomocy społecznej.

Do umieszczenia w DPS wymagane jest spełnienie następujących warunków, które muszą być spełnione łącznie:

- ✘ brak zdolności do „samoobsługi” w wyniku choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego,
- ✘ brak możliwości korzystania z opieki innych osób,
- ✘ potrzeba stałej opieki i pielęgnacji,
- ✘ brak konieczności leczenia szpitalnego,
- ✘ zgoda tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego.

Ze wskazanego powyżej art. 38 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego wynika, że niezbędnym warunkiem do przyjęcia osoby chorej psychicznie lub upośledzonej umysłowo do DPS jest zgoda tej osoby lub jej przedstawiciela ustawowego.

A co się dzieje w przypadku, gdy takiej zgody nie ma lub osoba zainteresowana nie jest jej w stanie wyrazić?

Tu wymagana jest interwencja sądu opiekuńczego. W praktyce mogą wystąpić różne sytuacje – pracownicy jednostek organizacyjnych pomocy społecznej niejednokrotnie mają wątpliwości, kiedy tak naprawdę postanowienie sądu jest wymagane do wszczęcia postępowania w sprawie skierowania do DPS.

ANALIZA PRZYPADKÓW

1. Osoba chora psychicznie lub upośledzona umysłowo zwraca się do OPS/CUS o umieszczenie jej w DPS. Osoba nie jest ubezwłasnowolniona i jej stan zdrowia pozwala na przyjęcie, że jest świadoma konsekwencji swojego wniosku. Tu kierowanie wniosku do sądu nie jest wymagane.
2. Osoba chora psychicznie lub upośledzona umysłowo wymaga umieszczenia w DPS. Nie jest ubezwłasnowolniona, ale jej stan zdrowia nie pozwala na wyrażenie zgody na umieszczenie w DPS. Tu wymagane jest działanie sądu. Zgodnie bowiem z art. 39 ust. 3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, jeżeli osoba wymagająca skierowania do domu pomocy społecznej ze względu na swój stan psychiczny nie jest zdolna do wyrażenia na to zgody, o jej skierowaniu do domu pomocy społecznej orzeka sąd opiekuńczy.

ANALIZA PRZYPADKÓW

3. Osoba chora psychicznie lub upośledzona umysłowo wymaga umieszczenia w DPS. Jest ubezwłasnowolniona częściowo, z wnioskiem o przyjęcie do DPS zwraca się jej kurator, a ona wyraża na to zgodę. Tu działanie sądu nie jest wymagane.

4. Osoba chora psychicznie lub upośledzona umysłowo wymaga umieszczenia w DPS. Jest ubezwłasnowolniona częściowo, z wnioskiem o przyjęcie do DPS zwraca się jej kurator, ale ona nie wyraża na to zgody. Tu o przyjęciu do DPS musi rozstrzygnąć sąd. Zgodnie bowiem z art. 38 ust. 2 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, przyjęcie do domu pomocy społecznej osoby, o której mowa w ust. 1, bez jej zgody a za zgodą jej przedstawiciela ustawowego wymaga orzeczenia sądu opiekuńczego o przyjęciu do domu pomocy społecznej.

5. Osoba chora psychicznie, upośledzona umysłowo małoletnia lub ubezwłasnowolniona całkowicie. W takim przypadku (zgodnie z art. 38 ust.3 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego) przyjęcie do domu pomocy społecznej osoby małoletniej lub ubezwłasnowolnionej całkowicie następuje za pisemną zgodą jej przedstawiciela ustawowego (rodzica lub opiekuna), przy czym przedstawiciel ustawowy wyraża zgodę dopiero po uzyskaniu zezwolenia sądu opiekuńczego.

6. Osoba chora psychicznie, upośledzona umysłowo małoletnia powyżej 16. roku życia lub ubezwłasnowolniona całkowicie, zdolna do wyrażenia zgody. Ona chce do DPS, a jej przedstawiciel ustawowy nie wyraża takiej woli – bądź odwrotnie: przedstawiciel ustawowy chce, a ona nie. W takim wypadku konieczne jest orzeczenie sądu opiekuńczego. Zgodnie z art. 38 ust. 4 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego – jeżeli przyjęcie do domu pomocy społecznej dotyczy osoby małoletniej powyżej 16. roku życia lub osoby pełnoletniej całkowicie ubezwłasnowolnionej, zdolnej do wyrażenia zgody, jest wymagane również uzyskanie zgody tej osoby na przyjęcie. W przypadku sprzecznych oświadczeń w sprawie przyjęcia do domu pomocy społecznej tej osoby i jej przedstawiciela ustawowego, przyjęcie do domu pomocy społecznej wymaga orzeczenia sądu opiekuńczego właściwego ze względu na miejsce zamieszkania tej osoby.

7.

Kolejna sytuacja wymagająca interwencji sądu ma miejsce wówczas, gdy zarówno osoba chora psychicznie, jak i (jeśli jest) jej przedstawiciel ustawowy nie wyrażają zgody na przyjęcie do DPS, a brak opieki zagraża życiu tej osoby. Zgodnie z art. 39 ust. 1 ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, jeżeli osoba, o której mowa w art. 38, lub jej przedstawiciel ustawowy nie wyrażają zgody na przyjęcie jej do domu pomocy społecznej, a brak opieki zagraża życiu tej osoby, organ do spraw pomocy społecznej może wystąpić do sądu opiekuńczego miejsca zamieszkania tej osoby z wnioskiem o przyjęcie do domu pomocy społecznej bez jej zgody. W takiej sytuacji podmiotem, którego reakcji wymagają przepisy prawa, jest organ do spraw pomocy społecznej, czyli OPS/CUS. Jak to wskazał NSA w postanowieniu z dnia 19 listopada 2015 r. sygn. akt IV CSK 379/15 Organ do spraw opieki społecznej ma zdolność sądową w sprawach o przyjęcie do domu opieki społecznej osoby, która nie wyraża na to zgody [...].

Kazus nr 1

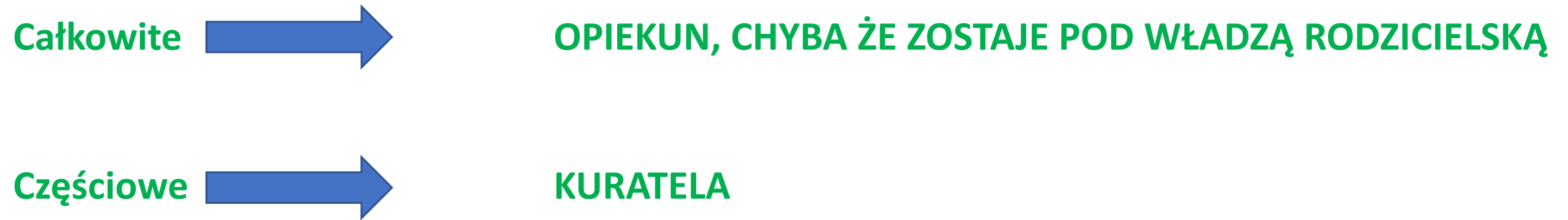
Kilkanaście lat temu otrzymałam darowiznę od wujostwa. Mieli oni zapis dożywotniego użytkowania w akcie notarialnym. Wuj zmarł, a ja mam od pewnego czasu poważny problem z ciocią. Ona jest osobą starszą, chorą, między innymi ma głębokie otępienie, nie dba o dietę, higienę, a tym bardziej o dom. Ma trudny charakter, często mnie wyzywa, ubliża, podnosi na mnie rękę. Ostatnio do domu wpuściła ludzi z marginesu społecznego, zrobiła z domu melinę. Lekarze mówią, że powinna trafić do DPS, gdyż wymaga całodobowej opieki, ale ona nie wyraża na to zgody. Kto ją może sądownie umieścić w DPS lub ubezwłasnowolnić? Wuj był jedynakiem, rodzeństwo cioci nie żyje, nie posiadali dzieci.

Ubezważnowolnienie w Kodeksie Cywilnym

1. **Całkowite** - gdy osoba, która ukończyła 13 lat, nie jest w stanie kierować swoim postępowaniem z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych
2. **Częściowe** - gdy osoba pełnoletnia niewymagająca całkowitego ubezważnowolnienia potrzebuje pomocy do prowadzenia jej spraw z tych samych powodów co wyżej wymienione.

Ubezważnowolnienie w Kodeksie Cywilnym

DPS – finansowanie

ART. 60.

1. POBYT W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ JEST ODPŁATNY DO WYSOKOŚCI ŚREDNIEGO MIESIĘCZNEGO KOSZTU UTRZYMANIA MIESZKAŃCA, Z ZASTRZEŻENIEM UST. 3.
2. ŚREDNI MIESIĘCZNY KOSZT UTRZYMANIA MIESZKAŃCA:
  - 1) W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ O ZASIĘGU GMINNYM – USTALA WÓJT (BURMISTRZ, PREZYDENT MIASTA) I OGŁASZA W WOJEWÓDZKIM DZIENNIKU URZĘDOWYM, NIE PÓŹNIEJ NIŻ DO DNIA 31 MARCA KAŻDEGO ROKU;
  - 2) W DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ O ZASIĘGU POWIATOWYM – USTALA STAROSTA I OGŁASZA W WOJEWÓDZKIM DZIENNIKU URZĘDOWYM, NIE PÓŹNIEJ NIŻ DO DNIA 31 MARCA KAŻDEGO ROKU;
  - 3) W REGIONALNYM DOMU POMOCY SPOŁECZNEJ – USTALA MARSZAŁEK WOJEWÓDZTWA I OGŁASZA W WOJEWÓDZKIM DZIENNIKU URZĘDOWYM, NIE PÓŹNIEJ NIŻ DO DNIA 31 MARCA KAŻDEGO ROKU